

Opgroeien

Vragen en antwoorden

Online panelgesprek 'Hefbomen voor armoedebestrijding in jeugdhulp en gezinsondersteuning'

Tijdens het online panelgesprek kwamen heel wat vragen binnen van deelnemers. Door de beperkte tijd konden niet alle vragen tijdens het gesprek zelf aan bod komen. Daarom bundelen we hieronder zowel de vragen die live besproken werden als de vragen waarop de panelleden achteraf een schriftelijk antwoord formuleerden.

De antwoorden weerspiegelen de inzichten en ervaringen die tijdens het panel werden gedeeld en bieden bijkomende handvatten voor professionals die dagelijks werken met kinderen, jongeren en gezinnen in kwetsbare situaties.

1. Ik ben student in de opleiding toegepaste psychologie. Hebben jullie advies voor mij waar niet direct aan gedacht wordt tijdens een samenwerking van een psychologisch consulent in het werkveld gezin en leefomgeving en een sociaal werker?

Schriftelijk antwoord van Bettoul en Benny na afloop van het panelgesprek.

Bettoul: Mijn advies is om niet alleen te kijken naar het probleem waarmee een gezin zich aanmeldt, maar ook naar de context waarin dat probleem ontstaat. Als psychologisch consulent focus je soms vooral op het individuele of psychologische verhaal, terwijl een sociaal werker of gezinsondersteuner ook oog heeft voor factoren zoals armoede, uitsluiting, discriminatie, huisvesting, verblijfsstatuut, het sociale netwerk en de toegang tot rechten. Die verschillende perspectieven vullen elkaar aan en versterken elkaar.

Daarnaast wil ik meegeven: neem de tijd om echt naar gezinnen te luisteren. We denken soms snel te weten wat nodig is en willen meteen oplossingen aanbieden, maar gezinnen zijn zelf de expert van hun eigen leven. Samenwerking verloopt het best wanneer je vertrekt vanuit hun krachten, wensen en tempo. Bouw verder op wat zij zelf al hebben ondernomen, in plaats van het voor hen in te vullen.

Tot slot: onderschat het belang van nabijheid en vertrouwen niet. Verandering ontstaat vaak niet door één goed advies, maar doordat een gezin zich gezien, gehoord en gesteund voelt. Door in het begin bewust wat te vertragen en te investeren in de relatie, win je later vaak tijd. Een sterke vertrouwensband vormt immers de basis voor alle verdere hulpverlening.

Benny: Als je met een bepaalde twijfel zit, ga langs bij het gezin thuis. Op die manier heb je meer voeling, kom je dichtbij mensen en wordt het iets meer dan iets van horen zeggen. Gezin en leefomgeving omschrijft iets belangrijk. Het gaat hier inderdaad om een gezin in een bepaalde context. Het is belangrijk om niet te probleemgericht te gaan kijken. Samen met het gezin en de betrokken sociaal werker (alook andere betrokkenen) een ruim beeld te vormen over alle levensdomeinen. Op die manier overzicht creëren voor het gezin, alook de betrokken hulpverlening. Van daaruit kan er gekeken worden wat eerst op te nemen en te werken aan verandering.

2. Wat moet er concreet veranderen om gezinnen in armoede sneller de juiste hulp te bieden?

Schriftelijk antwoord van Bettoul en Benny na afloop van het panelgesprek.

Bettoul: Wat volgens mij moet veranderen is dat hulp toegankelijker en minder versnipperd wordt. Gezinnen hebben nood aan één duidelijk aanspreekpunt waar ze laagdrempelig terecht kunnen met hun vragen.

Daarnaast is het belangrijk om nog meer in te zetten op de automatische toekenning van rechten. Te vaak moeten gezinnen zelf hun weg zoeken door een complexe administratie, terwijl hun hoofd al vol zit met dagelijkse zorgen. Minder papierwerk en een betere samenwerking tussen diensten kunnen ervoor zorgen dat ondersteuning sneller op gang komt.

Een goede kennis van elkaars aanbod en werking is daarbij essentieel. Die kennis bouw je op door elkaar regelmatig te ontmoeten, af te stemmen en samen te werken. Overleg is daarin cruciaal. Ik zie bijvoorbeeld in de Huizen van het Kind hoe waardevol het is wanneer partners elkaar kennen en snel kunnen schakelen rond een gezin met hun toelating.

Ook nabijheid is belangrijk. Door dicht bij gezinnen te staan en outreachend te werken, kunnen signalen sneller worden opgepikt en kunnen gezinnen sneller naar de juiste ondersteuning worden toegeleid.

Tot slot geloof ik sterk in preventief werken. We mogen niet wachten tot problemen groter worden, maar moeten blijven investeren in vroegtijdige ondersteuning. Zo kunnen we veel problemen voorkomen in plaats van vooral achteraf problemen te moeten oplossen.

Benny: Ook hier kunnen we ons vinden in het antwoord van Bettoul. Sluit erg aan bij de manier van onze kijk binnen Expo. We stellen wel vast dat er veel en grote verschillen zijn in verschillende werkingen. We zien dat lokaal geïnvesteerd wordt, dat er strategieën worden uitgewerkt in het bieden van de gepaste ondersteuning. Maar we missen daarbij het gemeenschappelijke. Het is niet altijd even duidelijk wat er binnen de kernopdracht wordt vastgenomen. Dit is ook voor onze collega's een uitdaging. Steeds weer helder krijgen wat er wel en wat niet wordt geboden in de ondersteuning.

3. Opgroeien wil inzetten op ervaringsdeskundigheid. Hoe wordt dit vertaald naar de werkvloer?

Schriftelijk antwoord van Opgroeien na afloop van het panelgesprek.

Binnen Kind en Gezin benutten we ervaringsdeskundigheid en het perspectief van sociale uitsluiting om het recht van elk kind op kansrijk opgroeien mee te helpen realiseren en ouders daarin optimaal te ondersteunen. Dat vertaalt zich niet alleen in het directe contact met gezinnen, maar ook in de ontwikkeling van inhoudelijke expertise, adviezen, campagnes, visievorming, doelstellingen en ondersteunende materialen. Er bestaan vandaag al sterke praktijken, zoals de werking van de gezinsondersteuners binnen de teams van Kind en Gezin. Zij zetten hun ervaringsdeskundigheid in op drie niveaus: in de ondersteuning van gezinnen, in de relatie tussen gezinnen en professionals, en in de ondersteuning van medewerkers, teams en de organisatie als geheel.

In de toekomst willen we nog meer inzetten op de versterking van de inzet van ervaringsdeskundigheid in beleidsprocessen en adviesorganen.

Ook in de jeugdhulp bestaan al sterke praktijken, zoals de uitgebouwde werking met ervaringsdeskundigen in pleegzorg. Daar wordt dagelijks waardevolle ervaring opgebouwd die breder kan inspireren naar andere jeugdhulpactoren.

De ambitie is om die expertises verder te versterken, zichtbaar te maken en breder te delen binnen Opgroeien en de sectoren waarin we actief zijn. Daarbij werken we nauw samen met partners zoals cliëntenorganisaties, het Cliëntenforum, gebruikersorganisaties en experts, waaronder deLink, Bind-Kracht en het Netwerk tegen Armoede.

Daarnaast heeft ervaringsdeskundigheid een belangrijke plaats in onze competentietrajecten 'armoedebewust handelen' die volop in ontwikkeling zijn.

4. Waar zien we vandaag al sterke voorbeelden van sector-overschrijdende platforms waar praktijk, beleid en ervaringskennis elkaar ontmoeten, en waar de focus niet alleen ligt op afstemming en overleg, maar ook op het creëren van echte maatschappelijke verandering?

Elke: Een heel goeie vraag. Waar we in sociaal werk vaak in vastlopen is dat we onze agenda volproppen met overleg waarin efficiëntie en effectiviteit naar voor komt, maar waar het niet gaat over onrecht en verandering creëren. Waar ik voorbeelden zie, en die zijn er wel, is bijvoorbeeld in het kader van sterk sociaal werk: in de regionale platformen worden mensen samengebracht over sectoren heen om te spreken over waar mensen dagelijks tegenaan lopen. En wordt het vaak gekaderd vanuit armoede, vanuit rechten. Ik zie ook, buiten het formele kader, groepen zoals SWAN, Sociaal Werk Actie Netwerk, die zichzelf organiseren om na te denken wat er politiek, maatschappelijk aan de hand is en nadenken hoe we samen de strijd kunnen voeren. Je ziet niet alleen dat er niet alleen over sectoren heen mensen aanwezig zijn, ook verschillende bronnen van kennis: ervaringsdeskundigen, praktijkwerkers, onderzoekers,

beleidsmedewerkers. Ook binnen de jeugdhulp zijn er die contactcomités die nadenken hoe we samen dingen kunnen agenderen, van binnenuit verandering kunnen realiseren.

5. Er is een paar keer gesproken over de mentale ruimte die bij ouders nodig is om stappen vooruit te zetten. Anderzijds zien we in het publieke debat meer nadruk op de verantwoordelijkheid van de ouders. Weegt dit niet extra op de betrokken ouders? Hoe kunnen we die noodzakelijke mentale ruimte (die vaak ontbreekt), zichtbaar maken in het maatschappelijke debat (als opstap naar er ook rekening mee houden in het beleid)?

Elke: de framing die er vandaag is naar ouders, maar ook naar jongeren: jongeren zijn per definitie lui of onverantwoordelijk, nemen geen initiatief, zijn niet betrokken of creëren onderlast. We hebben als werkveld een belangrijke taak om het perspectief van jongeren naar buiten te brengen. Waar jongeren vandaag tegenaan lopen, de problemen – die maken dat ze bepaalde dingen doen, net zoals dat zo voor gezinnen is. We hebben een belangrijke taak om te hertalen wat er aan het gebeuren is. Als we dat perspectief van mensen veel meer in beeld krijgen en brengen, kunnen we iets doen aan de huidige framing.

Benny: Naast het hertalen voor individuele gezinnen, ouders, ook de drempels blijven benoemen die we blijven tegenkomen in de gezinsbegeleidingen. Samen kijken wie verantwoordelijk is om deze drempels weg te werken. Leren kijken door de emoties die gepaard gaan aan het leven met beperkte mentale ruimte. Kijken achter gedrag en het zoeken naar betekenis. Graag verwijzen we ook naar de schaarstetheorie (boek schaarste van de econoom Sendhil Mullainathan en de psycholoog Eldar Shafir).

6. Wat doe je wanneer rechten en basisbehoeften van kinderen zonder verblijfspapieren niet kunt verwezenlijken? Op velen plaatsen komen ze zelf niet in aanmerking voor voeding.

Benny: we hebben hier momenteel weinig tot geen ervaring mee. Maar onze houding blijft hierin dezelfde. Hoe gaan we naast deze gezinnen en kinderen staan. Collega's hebben hier niet altijd zelf de weg duidelijk maar we gaan samen met hen op weg. We laten hen niet los zonder dat we samen met hen antwoorden vinden op de zorgen waarmee ze geconfronteerd worden, of ze de gepaste hulp rond hen hebben gevonden.

Elke: Gelukkig zijn er organisaties zoals Minor Ndako die opkomen voor de rechten van deze groep en ook voor hen aan aanbod uitwerken. Samen met de Kinderrechtencoalitie slaagt Minor Ndako erin dat het onrecht dat deze jongeren ervaren op de agenda te houden.

7. Vraag voor Bettoul: Je spreekt met heel veel passie en engagement over jouw werk als GO. Met jouw kennis en ervaring van nu: welke tips zou je aan je jonge zelf geven / geef je aan nieuwe collega gezinsondersteuners of sociaal werkers die nog aan de start van hun loopbaan staan om hoopvol te blijven in de strijd tegen armoede?

Bettoul: Blijf de regie bij de ouders leggen: als we te veel willen oplossen en overnemen, gaan we gefrustreerd geraken – dat is niet wat ouders nodig hebben. Wel iemand die naast hen staat, naar hen luistert, een stem geeft. Het is ook belangrijk om niet altijd naar het systeem te kijken, vooral als we kijken naar gezinnen zonder geldige verblijfsdocumenten. Vooral kijken welke ouder je voor je hebt en welke sterktes er in het gezin zitten.